

УДК 003.05 “1929/1936” : 94 (477) +75

МАЛОВІДОМЕ ЛИСТУВАННЯ АКАДЕМІКІВ:

Д. І. ЯВОРНИЦЬКІЙ – М. С. САМОКИШ

Андрєєва Л.Ю.

*Таврійський національний університет ім. В. І. Вернадського, Сімферополь, Україна
E-mail: lu.scs@mail.ru*

У статті аналізується листування Д. І. Яворницького та М. С. Самокиша, вперше вводяться в науковий обіг листи Д. І. Яворницького до М. С. Самокиша. Листування передає особливості особистого життя і коло інтересів української інтелігенції в 20–30 ті роки і є найціннішим джерелом інформації цієї епохи.

Ключові слова: історія, культура України, художник, Д. І. Яворницький, М. С. Самокиш.

У житті дивовижним чином переплелися долі двох видатних людей на схилі років, щоб примножити їх внесок в історію і культуру України. Микола Семенович Самокиш (1860–1944) – український живописець і графік, академик, професор, керівник майстерні батального живопису Академії мистецтв [1–4]. Творчість М. С. Самокиша тісно пов'язано з Україною. Нащадок запорозьких козаків, він постійно звертався до історії свого народу. З 1898 р. разом з С. І. Васильківським¹ [5–7] працював над альбомом «Из украинской старины» [8], з текстом проф. Д. І. Еварницького². Однак він безпосередньо не спілкувався з Д. І. Яворницьким [9]. Їх спільний друг – С. І. Васильківський, вів особисте листування з істориком, що стосувалося цієї унікальної книжки [10–13]. Другий альбом «Мотивы украинского орнамента» (1902) М. С. Самокиш опрацював сам [14; 15]. Він брав участь у розписах будівлі Полтавського губернського земства. З 1911 р. кожного літа працював в Україні («Табун лошадей», 1914). З 1918 р. життя та творчість М. С. Самокиша була пов'язана з Кримом. Він виконав давно задуманий цикл робіт з української історії й козацьких воєн: «Вїзд Богдана Хмельницького до Києва 1648 р.» (1929), «Бій під Жовтими Водами», «Абордаж турецької галери запорожцями» (1930), «Бій Івана Богуна під Монастирищем 1653» (1931), «Бій під Царичанкою 1709», «Похід запорожців на Крим» (1934), «Руйнування Батурина Меншиковим», «Кость Гордиєнко нищить драгунів Кемпеля», «Бій Максима Кривоноса з Яремою Вишневецьким» (1934), «Харківська фортеця XVIII ст.» (1936), «Розгін демонстрації в Києві 1914 у соті роковини з дня народження Т. Шевченка» і «Царські жандарми везуть Шевченка на заслання» (1938), «Голод у Криму 1921–1922» (1923), «Полювання» та інші.

¹ Васильківський Сергій Іванович (1854–1917) – видатний український живописець, знавець українського орнаменту і народного мистецтва.

² Еварницький Дмитро Іванович – в багатьох російських виданнях прізвище Д. І. Яворницького.

М. С. Самокиш є засновником історичного і батального живопису в Україні. Картини, які створені пензлем майстра, належать до багатой культурної спадщини України, Росії. Вони яскраво ілюструють найвидатніші події історії країни.

Дмитро Іванович Яворницький (1855–1940) – український вчений, академік, видатний діяч історичної науки і культури України, автор багатьох історичних, етнографічних, археологічних праць. Як археолог–дослідник запорізької старовини, Д. І. Яворницький написав розвідки: «Раскопка Кургана «Мухина гора» (1885), «Раскопка Кургана в д.Вороной» (1885). Готуючись до археологічного з'їзду 1905 р., що відбувся у Катеринославі, він дослідив близько 200 поховань, завдяки його старанням створено колекцію матеріальних пам'яток з 75 експонатів. Ці археологічні джерела з історії Запоріжжя і Півдня України, нині зберігаються у Дніпропетровському державному історичному музеї. Д. І. Яворницький досліджував старі церкви і зібрав понад 600 експонатів церковної старовини, переважно з XVIII ст. Підсумки його роботи узагальнені в збірках: «Церковные памятники Запорожья» (1893), «Церковное устройство у запорожских казаков» (1890). Найбільш відомі історичні розвідки Д.І.Яворницького присвячені історії Запорізької Січі. Серед них: «История запорожских казаков» в 3 т. (1892–1897), «Очерки истории запорожских казаков и Новороссийского края» (1889), «Вольности запорожских казаков» (1898), «Иван Дмитриевич Сирко, Славный кошевой атаман запорожских низовых казаков» (1894). Статті з історії Січі також були опубліковані на сторінках журналу «Кіевська старина»: «Жизнь запорожских казаков по рассказу современника–очевидца» (1883), «Топографический очерк запорожья» (1884), «Число и порядок Запорожских Сечей» (1884), «Остров Хортица на реке Днепре» (1886), «Архивные материалы для истории Запорожья» (1886), «Последний кошевой атаман П. И. Калнышевский» (1887), «Гетман Петр Конашевич Сагайдачный» (1913), «Кошовий атаман Осип Михайлович Гладкий» (1928). Незаперечна наукова цінність збірки Д.І.Яворницького: «Для истории запорожских казаков», т. 1–2 (1903), «До історії Степової України» (1929). Вченим був зібраний багатий етнографічний і фольклорний матеріал, записи кілька тисяч пісень і близько п'ятисот оповідань. Найгрунтовніший доробок Д. І. Яворницького – збірник «Запорожье в остатках старини и преданиях народа», т. 1–2 (1888), якій ілюстровано 55 малюнками і 7 планами місцевостей (деякі малюнки виконав І. Ю. Рєпін³). Розвідка «По следам запорожцев» (1898) складена за матеріалами з зустрічей і розмов з нащадками запорожців. Виявлені вченим пісні про Запоріжжя, описи ігор, народних танців, матеріали народної медицини дозволяють відтворити побут Запорізької Січі. У 1906–1936 рр. Д. І. Яворницький зібрав 2302 пісні, з них 255 – з нотами. Так 830 колядок, щедрівок, веснянок, переважно записаних з голосу увійшли до збірок: «Малороссийские народ-

³ Рєпін Ілля Юхимович (1844–1930) – визначний російський живописець-реаліст, народився в Чугуєві на Харківщині; дійсний член (з 1893 р.) Петербурзької академії мистецтв, член т-ва Передвижників (з 1878 р.) і мистецької групи «Мир искусства»; творчість Рєпіна пов'язана з Україною їм створено багато картин на українську тематику. Зокрема: «Запорожці пишуть листа турецькому султанові», «Вечорниці», «Гайдамаки», «Чорноморська вольниця», «Гопак» (не закінчена), портрети М. Костомарова, В. Тарновського, Т. Шевченка, Д. Багалія та ін. Міцна дружба поєднувала Д. І. Яворницького з І. Ю. Рєпіним.

ные песни, собранные в 1878–1905 гг.» (1906), «Древнейшие обыватели Южной России» (1899), «Рибальчі заводи на низу Дніпра» (1927).

Неоціненним є вклад у розвиток історичної науки, етнографії та культури України кінця XIX – початку XX століть обох академіків – Д. І. Яворницького і М. С. Самокиша. Тому особиста історія цих видатних діячів є одночасно історією становлення вітчизняної науки та мистецтва.

Особливе значення має виявлення та публікація досі невідомих даних про життя та діяльність академіків Д. І. Яворницького та М. С. Самокиша, введення їх до наукового обігу. Д. І. Яворницький і М. С. Самокиш народжені в Україні та визнані у всьому світі, знали про існування один одного, але безпосередньо не спілкувались та не листувались до 1929 р. поки їх не познайомив відомий громадський діяч, літератор Максим Максимович Лебідь, діяльність якого теж була пов'язана зі збереженням і примноженням історичної та культурної спадщини України.

Співробітниками Дніпропетровського історичного музею було виявлено та опубліковано листи академіка живопису М. С. Самокиша у кількості 12 одиниць, що ввійшли до збірника «Епістолярна спадщина академіка Д. І. Яворницького» [16]. Але місцезнаходження листів Дмитра Івановича до Миколи Семеновича та сам факт їх листування, досі було невідомі. Листування почалося у 1929 р. і тривало понад вісім років. Судячи з усього, академік Д. І. Яворницький звернувся до М. С. Самокиша з пропозицією приїхати до Дніпропетровську та відвідати історичний музей. Цей приїзд було пов'язано з домовленістю про створення кількох картин на теми з історії України. Скоріше за все, Дмитро Іванович запропонував художнику використати історичний матеріал, знайдений під час археологічних експедицій. Спільним також мав стати пошук сюжетів, художнє втілення яких, на думку Д. І. Яворницького, мало цінність для збереження та примноження історичної та культурної спадщини України. Для М. С. Самокиша була дуже важлива думка метра історичної науки. З особливою повагою він відносився до історичної правди. Дуже трепетно використовував найцінніші предмети-артефакти з колекції пам'яток запорізького козацтва. На жаль, не всі листи були знайдені. Нами досліджено п'ять листів виявлених у Архіві Харківського художнього музею (Фонд М. С. Самокиша). Значну частину цього Фонду було придбано у 1955 р. Міністерством культури України для поповнення фондів Державного музею образотворчого мистецтва (Харківський художній музей) у сестри вдови Н. Г. Самокиш-Добровольської у Ленінграді. Три листа датовані, а час написання двох інших був встановлений шляхом реконструкції всього блоку листування. У цій публікації наведено лише три листи Д. І. Яворницького, які передували приїзду академіка Н. С. Самокиша до Дніпропетровська. Лист Д. І. Яворницького № 3 та № 5 – є рукопис, № 7 – є машинопис з особистим підписом академіка. Спілкування М. С. Самокиша з академіком Д. І. Яворницьким надихнуло його на подальшу плідну роботу над темами з історії України

Коментарі до листів частково дані по виданню: Епістолярна спадщина академіка Д. І. Яворницького. Вип. 3 : Листи музейних діячів до Д. І. Яворницького / укл. С. В. Абросимова, Н. Є. Василенко, А. І. Перкова та ін. За заг. ред. Н. І. Капустіної. – Дніпропетровськ : АРТ-ПРЕС, 2005. – 740 с.

Висловлюю глибоку повагу та щирю подяку за допомогу в науково-дослідній роботі завідувачці архівним сектором Харківського художнього музею Світлані Артемівні Волошкінній та усім робітникам Харківського художнього музею (керівник Мизгіна Валентина Василівна).

№ 1

ЛИСТ М. С. САМОКИША [17].

8.03.1929

Сімферополь – Дніпропетровськ

Вельмишановний Дмитро Іванович!

Одібрав Ваш ласкавий лист от 25/ ІІ, не отвітив Вам зразу, бо був хворий. Дуже Вам дякую за Вашу ласкаву прихильність до мене.

Ваша пропозиція приїхать до Вас в травні в Дніпропетровське міні дуже по сердю, і я з великою охотою приймаю Ваше запрошення. Давно уже збирався бути у Дніпропетровськiм музеї, щоб зарисовати деякі речі історичні себто, зброю, гармати, бунчуки та інше, потрібне міні до малюнків, і от якраз наш спільний приятель, Дорогий Максим Максимович Лебедь⁴ познайомив мене з Вами. Дуже радий з того, бо лічу Вас високим авторитетом по історії та археології рідного краю, і ближча знайомість як Ви самі напишите міні, які умовини Ви маєте міні запропонувати.

Зараз працюю над малюнками для Максима Максимовича, маю надію, що в квітні скінчу тую працю. Заїду у Харків до Максима Максимовича, а за тим і до Вас.

З великою і правдивою пошаною до Вас

професор Микола Самокиша⁵.

8/ІІІ.1929 р.

Вибачайте, що кепсько пишу по українськи, тепер учусь рідної грамоти [18].

№ 2

ЛИСТ М. С. САМОКИША [19].

6.08.1930

Сімферополь-Дніпропетровськ

Високоповажаємий Дмитро Іванович!

Одержав Ваш лист до мене з поводу картин моєї роботи. Якi Ви бажаєте мати для Краєвого Історично-Археологічного музею. З великою охотою зроблю для Вас картину. Зараз у мене нема готових картин опріч «Жовтих Вод»⁶. Це чимала картина розміром аршинів півтора, на вздовш и $\frac{3}{4}$ аршина на широкость, я зробив ескіз до Великого полотна, котре маю робити. Вона окончена як картина и зараз у

Харькові у Максима Максимовича Лебеда, якщо Ви захочете її побачить, то він Вам вишле, і об ціні прошу Вас зговоритися з ним, бо поручив йому цю справу. Сам я бажав би зробити для Вас як козаки насидаютъ на татар і одбиваютъ ясирь, це дуже малювничий і яскравий сюжет з історії України, як що нічого не маєте проти.

⁴ Лебедь Максим Максимович (1889–1939) – український письменник і громадський діяч, наприкінці 1920 - х рр. – директор Будинку літераторів ім. М. В. Блакитного (м. Харків). Після 1933 р. арештовано і заслано до концтабору в Чібю (Ухта). У 1939 р. розстріляний.

⁵ Самокиша – справжнє прізвище М. С. Самокиша, під час навчання в Петербурзі в документах прізвище писалося на російський манер, тобто Самокиш, без закінчення «-а».

⁶ Картина «Бій запорожців з крилатими польськими гусарами при Жовтих водах в 1648 р.», написана академіком М. С. Самокишем у 1930 р.

Напишіть міні і я зроблю Вам ескіз фарбами, Ви подивитесь, зробите свої уваги і тоді поговорим об ціні і розміру картини. Зараз роблю велике полотно 2 метри на 112 для Харькова «Полковник Богун»⁷, битва з поляками. Приїхать до Вас в Дніпропетровськ дуже бажаю, але часу мало, бо мушу на осінь скінчити «Богуна», отож щоденно працюю над цім полотном, а работаю я не дуже швидко. Чекаю од Вас відповіді.

З великою пошаною до Вас
Микола Самокиша.

6/ VIII – 1930 р.

Адреса: Симферополь,

Кооперативная ул., д. 30, кв. Маркова

Академику Н. Самокишу

Адреса: «Днепропетровск, площа Жовтневої революції, 2. Красвий Історично-Археологічний музей. Д. І. Яворницькому» [20].

№ 3

ЛИСТ Д. І. ЯВОРНИЦЬКОГО [21].

14.08.1930

Дніпропетровськ – Симферополь

Високоповажний Микола Олексієвич [Семенович – (Л. А.)]!

Вашого листа одержав. Дуже дякую Вам що Ви не одмовляєте поробити й для мого музею.

З одержанням В[ашого] листа, я зразу ж написав до Максима Максимовича про картину «Жовти води». Відповіді досі ще немаю, але я вважаю, що вона вже куплена. Тепер що до картини, яку Ви мали б змогу малювати. Для Вас здається краще було б хоч дати картину «Козаки наседають на татар і отбивають ясир»⁸. Це тож гарний сюжет. Але мені чогось подобається більше й ідеєю й зовнішнім багатством картина, що являла б собою запорожців, що йдуть з Січі сухопуттю на ляхів, подавши тут найподробніше їх організацію, одяг, кінську зброю, то що. На чолі їх кошовий атаман, а за ним 38 курінних атаманів у всій бойовій вояцькій готовності.

Картину цю, думаю, Ви виконаєте, тим більше, що матеріалу для неї є досить. Свій ескіз запропонованої Вами картини присилайте, потім будемо говорити за ціну одночасно повідомте свою думку про картину, що мені хотілося б від Вас мати.

14. VIII. 1930.

Д. Яворницький.

⁷ Картина «Бій Івана Богуна під Монастирищем 1653», написана академіком М. С. Самокишем у 1931 р.

⁸ «Козаки наседають на татар і отбивають ясир» – перша картина, яку М. С. Самокиш писав на замовлення Д. І. Яворницького для Дніпропетровського історичного музею (1929–1930).

№4

ЛИСТ М. С. САМОКИША [22].

18.08.1930

Сімферополь – Дніпропетровськ

Високоповажний Дмитро Іванович!

Одержав Вашого листа. Той сюжет що Ви міні написали в Вашому листі, дуже міні подобається. Він хоть і дуже складний, бо багацько людей треба робити, але яскравий що до фарб і до руху коней і людей, ото ж я спочатку ескіз, як козаки рушають з Сечи в поход на поляків, і пришлю Вам для коректури, щоб воно було вірно з історією, а Вас буду прохати, подивившись на ескіз, зробить свої уваги, бо я певне нароблю багацько де чого не до ладу. Як побачите ескіз, тоді умовимося щодо картини. А може я поспію Вам зробити і другий сюжет «як козаки одбирають ясирь». В кожному разі міні треба буду приїхати до Дніпропетровська, щоб під Вашим карунком зробити рисунки в музею.

Зараз я працюю над «Богуном» для Харкова, як скінчу цю картину Вас повідомлю, і може і ескіз для Вас к тому часу буде готов[ий].

З великою пошаною до Вас

Микола Самокиша.

18/VIII 1930 р.

Дуже б дякував Вам, якби Ви міні надіслали які матеріали до Вашої картини, чи то літературні, чи малюнки [23].

№5

ЛИСТ Д. І. ЯВОРНИЦЬКОГО [24].

19.08.1930

Дніпропетровськ – Сімферополь

Вельмишановний і дорогий Миколо Семеновичу!

Коли Ви одержете цього мого листа, зараз же сідайте в потяг і негаючи їдьте до мене. Приїдьте в Дніпропетровськ, сідайте у коло вокзали б трамвай № 1 і їдьте в гору по Проспекту до самого краювого музею (колишнього музею Поля⁹). В музеї Ви розпологайтесь, як дома, а до мене пришліть діда Хводора Білого, ілі ж діда Михайла Мороза з звісткою про своє прибуття. Тільки про одне Вас дуже прошу: не відкладіть Ваш виїзд і негайте часу. За подорож Вам буде заплачено і за Вашу працю буде дано Вам гроші.

З правдивою та щирою до Вас пошаною

Ваш Д. Яворницький

19/ VIII. 1930.

⁹ Поль Олександр Миколайович (1832–1860) – український підприємець, краєзнавець, колекціонер, меценат, сприяв розвитку гірничої справи у Криворіжжі; його колекції старовини стали основою для створення музею його імені у Катеринославі (1902 р.)

№6

ЛИСТ М.С.САМОКИША [25].

28.08.1930

Сімферополь-Дніпропетровськ

Високоповажаний і дорогий Дмитро Іванович!

Тільки що одержав ваш ласкавий лист до мене. Спішу повідомити, що виїду в Дніпропетровськ 3-го септєбря, раніше не зможу, бо деякі справи треба улаштувати в Сімферополі. Дуже хочу побачитись з Вами і подивитися Ваш славний музей під вашим кировництвом.

До скорого побачення. С правдивою та щирою пошаною

Ваш М.Самокиша

28/ VIII 1930 р. [26].

№7

ЛИСТ Д.І.ЯВОРНИЦЬКОГО [27].

28.08.1930

Дніпропетровськ-Сімферополь

м.Дніпропетровське

Красвий музей. 28 VIII. 1930 р.

Вельмишановний Микола Семенович!

Я маю вам як найшвидче замовити для Дніпропетровського Краєвого Музею ДВІ картини; частково вже про це писав я. Днями одержав від Вас листа про вашу згоду приїхати до нас в м.Дніпропетровське, але час минає, мене нетерплячка бере, а Вас й досі ще немає.

Ласкаво прошу обов'язково приїдте і чим скорше тим краще. Чекаю й маю надію, що жодна з будь-яких причин не стане на шляху Вашої подорожжі.

Найкраще, сповістіть телеграфом, коли будете.

З пошаною да вас, академік.

28. VIII

Д. Яворницький.

Листування академіків є цінним джерелом з історії життя та діяльності М. С. Самокиша і Д. І. Яворницького, вони відображають взаємозв'язок особистості і соціуму в суспільному житті кін. XIX – поч. XX ст. Переорієнтація гуманітаристики з макро- на мікропроцеси, особливо на проблеми ролі й місця людини в суспільстві, спричинила археографічний «вибух» інтересу до приватного листування [28]. Листи, наведені у статті містять багато інформації біографічного характеру і стосуються різних аспектів з історії мистецтва, музейної справи та минулого українського народу. Ось у чому особливий зміст цієї дивовижної знахідки, що проливає світло на невідомі факти з життя академіка М. С. Самокиша. Листи («ці людські документи епохи») розглядаються не тільки як засіб комунікації, але й історико-культурний феномен, унікальне джерело інформації [29]. Листи свідчать про велику подвижницьку працю української інтелігенції у збереганні історичних пам'яток, культурних традицій, пробудженні національної самосвідомості.

Список літератури

1. Энциклопедический словарь / Ф. А. Брокгауз, И. А. Эфрон. – СПб., 1900. – Т. 28. – С. 218–219.
2. Большая Советская энциклопедия. 3 изд. / гл. ред. А. М. Прохоров. – М. : Большая Советская энциклопедия, 1975. – Т. 22. – С. 539.
3. Большой энциклопедический словарь: в 2 т. – 2 изд. / гл. ред. А. М. Прохоров. – М. : Советская энциклопедия, 1991. – Т. 2. – С. 305.
4. Українська радянська енциклопедія. – 2 вид. – Київ, 1983. – Т. 10. – С. 14.
5. Українська радянська енциклопедія. – 2 вид. – Київ, 1978. – Т. 2. – С. 134.
6. Ткачова Л. І. Васильківський Сергій Іванович / Л. І. Ткачова // Енциклопедія історії України : в 5 т. / редкол.: В. А. Смолій (голова) та ін. – Київ : Наукова думка, 2003. – Т. 1. – С. 446
7. Огієвська І. В. Васильківський Сергій Іванович / І. В. Огієвська // Енциклопедія Сучасної України. – Київ, 2005. – С. 138.
8. Из украинской старины : альбом / рис. акад. С. И. Васильковского и Н. С. Самокиша; пояснит. текст проф. Д. И. Эварницкого. – СПб. : изд. А. Ф. Маркса, 1900. – 90 с.
9. Українська радянська енциклопедія. – 2 вид. – Київ, 1985. – Т. 12. – С. 487.
10. Дніпропетровський історичний музей (Далі – ДІМ), кп. 74075, арх. 14406.
11. ДІМ, кп. 74076, арх. 14407.
12. ДІМ, кп. 74077, арх. 14408.
13. Епістолярна спадщина академіка Д. І. Яворницького. Вип. 2. Листи діячів культури до Д. І. Яворницького / упор. С. В. Абросимова, Н. Є. Василенко, А. І. Перкова та ін.; вступ. ст. С. В. Абросимова; під заг. ред. Н. І. Капустіної. – Дніпропетровськ : АРТ-ПРЕС, 1999. – 460 с.
14. Самокиш Н.С. Мотивы украинского орнамента / Н.С. Самокиш. – Харків ; СПб.: [Б. и., 1904?]. – 40 л., цв.ил.
15. Харківський художній музей, науковий архів, ф. 23 (М. С. Самокиш), оп. 1, спр. 5, л. 12–30.
16. Епістолярна спадщина академіка Д. І. Яворницького. Вип. 3: Листи музейних діячів до Д. І. Яворницького / укл. С. В. Абросимова, Н. Є. Василенко, А. І. Перкова та ін.; за заг. ред. Н. І. Капустіної. – Дніпропетровськ : АРТ-ПРЕС, 2005. – 740 с.
17. Там само. – С. 246, № 370.
18. ДІМ, арх. 12249.
19. Епістолярна спадщина академіка Д. І. Яворницького. Вип. 3: Листи музейних діячів до Д. І. Яворницького / укл. С. В. Абросимова, Н.Є. Василенко, А.І. Перкова та ін.; за заг. ред. Н. І. Капустіної. – Дніпропетровськ : АРТ- ПРЕС, 2005. – С. 246–247, № 371.
20. ДІМ, арх. 12144.
21. Харківський художній музей, науковий архів, ф. 23 (М. С. Самокиш), арк. Д. І. Яворницький – М. С. Самокиші. 14 серпня 1930. – 1 л.
22. Епістолярна спадщина академіка Д. І. Яворницького. Вип. 3 : Листи музейних діячів до Д. І. Яворницького / укл. С. В. Абросимова, Н. Є. Василенко, А.І. Перкова та ін. ; за заг. ред. Н. І. Капустіної. – Дніпропетровськ : АРТ-ПРЕС, 2005. – С. 247– 248, № 372.
23. ДІМ, арх. 12145.
24. Харківський художній музей, науковий архів, ф. 23 (М. С. Самокиш), арк. Д. І. Яворницький – М.С. Самокиші. 19 серпня 1930. – 2 л.
25. Епістолярна спадщина академіка Д. І. Яворницького. Вип. 3 : Листи музейних діячів до Д.І.Яворницького / укл. С. В. Абросимова, Н. Є. Василенко, А. І. Перкова та ін. ; за заг. ред. Н. І. Капустіної. – Дніпропетровськ : АРТ-ПРЕС, 2005. – С.248, № 373.
26. ДІМ, арх. 12153.
27. Харківський художній музей, науковий архів, ф. 23 (М. С. Самокиш), арк. Д. І. Яворницький – М. С. Самокиші. 28 серпня 1930. – 1 л.
28. Журба О.І. Місце археографії у збереженні писемних пам'яток історії // О. І. Журба / Гуманітарний журнал. – 2003. – № 1. – С. 16.
29. Епістолярна спадщина академіка Д. І. Яворницького. Вип. 5: Листи рідних, друзів і знайомих до Д. І. Яворницького [та ін.]; за заг. ред. Н. Капустіної. – Дніпропетровськ : АРТ- ПРЕС, 2010. – С. 3.

Андреева Л. Ю. Малоизвестная переписка академиков : Д. И. Яворницкий – Н. С. Самокиш / Л.Ю. Андреева // Ученые записки Таврического национального университета им. В. И. Вернадского. Серия «Исторические науки». – 2011. – Т. 24 (63), № 2 : спецвыпуск «История Украины». – С. 14–22.

В статье анализируется переписка Д. И. Яворницкого и Н. С. Самокиша, впервые вводятся в научный оборот письма Д. И. Яворницкого к Н. С. Самокишу. Переписка передает особенности личной жизни и круг интересов украинской интеллигенции в 20-30 годы и является ценнейшим источником информации этой эпохи.

Ключевые слова: история, культура Украины, художник, Д. И. Яворницкий, М. С. Самокиш.

Andreeva L. U. Little known correspondence of academics: D. Yavornytsky – N. Samokish / L. U. Andreeva // Scientific Notes of Taurida V. I. Vernadsky National University. – Series: Historical Science. – 2011. – Vol. 24 (63), No 2 : “History of Ukraine”. – P. 14–22.

In the article analyzes the correspondence D. Yavornytsky and M. Samokish, first introduced into scientific circulation lists D. Yavornytsky to M. Samokish. Correspondence transmits privacy features and range of interests of Ukrainian intellectuals in 20-30 years and is a valuable source of information of this era.

Keywords: history, culture of Ukraine, the artist, D. Yavornytsky, M. Samokish

Поступила в редакцию 01.11.2011 г.